

Zitierhinweis

Kadeřábek, Josef: Rezension über: Marek Ďurčanský, Česká města a jejich správa za třicetileté války. Zemský a lokální kontext, Praha: Karolinum, 2014, in: Český časopis historický, 2014, 4, S. 766-767, DOI: 10.15463/rec.1189734273

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

stereotypů a že přináší ruským čtenářům neobvykle živý pohled na raně novověké proměny české společnosti a kultury.

Velké kolektivní dílo o dějinách světa v 16.–17. století je pozoruhodným dokladem o proměnách ruské historiografie a o jejím sblížení s historiografií západoevropskou. Zároveň je svědectvím o tom, že ruští historici nepřijímají konvenční pohled na raný novověk bez výhrad, ale vytvářejí si vlastní variantu, která se vyznačuje silnějším důrazem na rozdílnost 16.–17. a 18. století. Velkou předností této syntézy je komparativní přístup, který se uplatňuje ve třech rovinách – na úrovni makroregionů, evropských států a kontinentů. V každém z těchto směrů lze najít zajímavé a neotřelé podněty. Za skutečnost, že do syntézy byly na vysoké úrovni začleněny také české dějiny, vdčíme především moskevskému bohemistovi Georgiji Meľnikovovi. Je to doklad o významu zahraniční historické bohemistiky obecně a o postavení tohoto vynikajícího badatele zvláště.

Jaroslav Pánek

Marek ĎURČANSKÝ

Česká města a jejich správa za třicetileté války. Zemský a lokální kontext

Praha, Karolinum 2014, 412 s., ISBN 978-80-246-2255-2.

Recenzovaná práce představuje období třicetileté války z pohledu urbánních dějin, téma badatelsky nepřilíh frekventované. Její autor se již v úvodu přihlásil k žádoucímu propojení analytického přístupu k vybraným lokalitám měst Nymburka, Brandýsa nad Labem a Čelákovic a následnému syntetickému zhodnocení získaného materiálu. Daná města přitom zvolil s ohledem na jejich pozici v rámci městské stavovské obce – Nymburk jako město královské, Brandýs jako speciální typ města vrchnostenského a Čelákovice jako vrchnostenské město. Jak napovídá titul knihy, Ďurčanský se zaměřil na postižení proměn místních městských samospráv a především dopadu válečných událostí na jejich chod.

Autor svou práci zakotvil v přehledném zhodnocení dosavadní domácí literatury k problematice raně novověkých měst. V české historiografii konstatoval především tématickou roztržitost urbánních výzkumů a chybějící metodologický přesah u některých regionálních příspěvků. S ohledem na dějiny správy poukázal na chybějící domácí monografii, která by k této problematice přistupovala novějšími metodologickými přístupy. Ty prezentoval na přehledu německé literatury, vhodně doplněné anglickými tituly. Kladně je zapotřebí hodnotit využití polské literatury a odkazy na slovenskou produkci.

Ďurčanského práce je zdařilým pokusem zmíněnou mezeru českého bádání zacelit. Vlastní analýzu autor uvedl výkladem celozemského fungování správy českých měst. Na tomto místě je třeba vyzdvihnout jeho práci s prameny. Zejména bezpečný přehled o materiálu v edicích a starých tiscích mu pomohl poskytnout velmi plastické líčení celozemského pobělohorského vývoje. Drobnou výtku musí recenzent, s ohledem na vlastní tématické zaměření, směřovat jen k nepřesnému uvedení dat přechodu města Slaný pod vrchnostenskou správu – Slaný přešel do zástavy Jaroslava Bořity z Martinic až v roce 1623 a za dědičný majetek martinického rodu se statutem poddanského města byl prohlášen až v roce 1638.¹ Vzhledem k doplňujícím údajům

1 Srov. recenzovaná kniha, poznámka č. 377 a Josef KADERÁBEK, *Protireformace Slaného v letech 1610–1635*, Historická demografie 33, 2009, s. 9–44, zde s. 21.

dále v textu je však zřejmé, že Marek Ďurčanský pouze citoval nepřesnosti předchozích autorů. Majetková situace v rovině císař – Jaroslav Bořita z Martinic týkající se Slaného byla navíc velmi nepřehledná, takže se v celku knihy jedná o pouhou drobnost.

Jeden z vrcholů recenzované práce představuje detailní analýza podkomořských register, která zahrnují údaje o obměnách městských rad v královských městech. Cenné tabulky, které z nich Ďurčanský zpracoval, jsou doplněny zasvěceným komentářem. Autor správně postřehl především dvě skutečnosti. První byl fakt, že obměny městských rad a ostatních samosprávních celků představovaly důležitý prvek protireformačního procesu na lokální i celozemské úrovni. Druhou představovalo zjištění, že dvacátá léta 17. století jsou typická vysokou rotací na nejvyšších správních postech, ve které se odrážel vedle již výše zmíněné protireformace také nedostatek kvalifikovaných úředníků. Daný oddíl autor završil zamyšlením nad povahou narativních pramenů středočeské provenience, jejich stručným výčtem a zhodnocením.

Druhou polovinu knihy tvoří tři analytické exkurzy do samospráv Nymburka, Brandýsa nad Labem a Čelákovic. Obdobně strukturované kapitoly se přes přehled relevantní pramenné základny a shrnutí dosavadní literatury rozvíjejí v podrobné sondy do správní každodennosti zkoumaných měst. Ďurčanský řeší působení městských rad, pozastavuje se nad chodem městských kancelářů či nižších samosprávních celků a zabíhá i do detailů jejich personální skladby. Zde je důležitý autorův postřeh, že protireformace v této době cílila na městské politické a ekonomické elity, které měly svým příkladem ke konverzi strhnout většinu městské obce. K obecně dále postižitelným trendům pak patří válkou způsobené zjednodušování správní struktury zkoumaných měst. Za klíčové považují dvě Ďurčanského připomínky. Jednak fakt, že silnou úlohu hrála ve všech výše zmíněných procesech generační výměna, jednak že reakce na válečné události ústila ve vylidňování měst. To vrcholilo ve stírání konfesních rozdílů, které bylo způsobeno materiálním i psychickým vyčerpáním setrvávajících měšťanů.

Marek Ďurčanský předložil zdařilé pojednání o samosprávě českých měst za třicetileté války. Splatil jím jeden z dluhů české urbánní historiografie tomuto období. Na kvalitě mu neubral ani spíše tradiční přístup k tématu, který však nikdy nesklouzl k popisnosti či výčtům pramenné základny. Autor naopak potvrdil, že obdobně vystavěný, na pramenech založený analytický výzkum může být mnohem hodnotnější, než leckdy plané teoretizování, a prokázal životnost takto komplexně pojatého výzkumu dějin raně novověkých měst v rámci současné historiografie.

Josef Kadeřábek

Paul SHORE

Narratives of Adversity: Jesuits in the Eastern Peripheries of the Habsburg Realms (1640–1773)

Budapest–New York, Central European University Press 2012, 384 s., ISBN 978-615-5053-47-4.

Věnuje-li se některý z historiků Spojených států amerických středoevropskému nebo východoevropskému tématu, dostává se vždy do nezáviděníhodné pozice. Musí totiž čelit kritikům z řad malých domácích historiografů, kteří často vytýkají danému historikovi nízkou informovanost právě v „jejich“ dějepisickém diskursu způsobenou nedostatečnými jazykovými znalostmi, nebo chyby v místních i vlastních jménech znějících severoamerickému kolegovi často